

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจักรวาลวิทยา และจริยศาสตร์ใน *หลุนอี่ว* ได้ถูกละเลยมานาน เพราะมีความเข้าใจว่าใน *หลุนอี่ว* มิได้มีการกล่าวถึงประเด็นทางจักรวาลวิทยา วิทยานิพนธ์นี้เสนอว่า การมองวิถีจักรวาลหรือธรรมชาติกับศีลธรรม เป็นกระบวนการเดียวกันได้ปรากฏใน *หลุนอี่ว* อยู่แล้ว จากการก่อร่างแนวคิดทางปรัชญาในประเด็นต่างๆ ใน *หลุนอี่ว* เช่น เรื่อง *เทียน* เวลา และความเปลี่ยนแปลงอันเป็นพลวัต บ่งบอกว่าการดำรงอยู่ของมนุษย์ เป็นกระบวนการเดียวกันในเชิงสุนทรีย์ – จริยธรรมกับจักรวาล จริยศาสตร์ของขงจื๊อเป็น “จักรวาลจริยธรรม” ซึ่งเป็นจริยศาสตร์ที่มองว่าชีวิตที่ดีของปัจเจกบุคคล และสังคมจะต้องสัมพันธ์กับโลกธรรมชาติหรือจักรวาล และวิถีจริยธรรมมี “ที่มา” จากวิถีธรรมชาติ มโนทัศน์หลักในจริยศาสตร์ขงจื๊ออย่าง *เหริน หลี่* และ *อี่* สามารถเป็นที่เข้าใจได้ในแบบจักรวาลจริยธรรม อย่างไรก็ตาม ขงจื๊อมิได้สร้างจักรวาลจริยธรรมของตนอย่างเป็นระบบที่สมบูรณ์ เพราะมิได้อธิบายอย่างชัดเจนว่ามนุษย์จะรู้วิถีแห่ง *เทียน* ได้อย่างไร และมิได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างศีลธรรมกับธรรมชาติของมนุษย์ อีกทั้งยังจำกัดการเชื่อมโยง *เทียน* ในฐานะเป็นที่มาของวิถีจริยธรรมไว้เฉพาะ *จวินจื่อ* และ *ปราชญ์เท่านั้น*

ใน *เมิ่งจื่อ* มีการพัฒนาทัศนะเรื่อง *เหรินชิ่ง* ซึ่งคงทำให้ที่ว่าวิถีแห่งจักรวาลกับศีลธรรมเป็นกระบวนการเดียวกันต่อจากขงจื๊อ *เมิ่งจื่อ* มองว่า *เทียน* เป็นที่มาของวิถีจริยธรรมเช่นเดียวกับขงจื๊อ แต่ *เมิ่งจื่อ* ขยายบทบาทของ *เทียน* ว่าเป็นที่มาของวิถีจริยธรรมในแง่ที่ว่า *เทียน* กำหนดวิถีจริยธรรมผ่าน *ชิ่ง* ของมนุษย์ การเข้าใจ *ชิ่ง* ของมนุษย์จึงเป็นการเข้าใจวิถีจริยธรรมและความเป็นจริงของ *เทียน* ด้วย วิทยานิพนธ์นี้อ้างเหตุผลว่า *เหรินชิ่ง* ในทัศนะของ *เมิ่งจื่อ* เป็นทั้งมโนทัศน์เชิงชีววิทยาและ มโนทัศน์เชิงผลสำเร็จทางวัฒนธรรม สิ่งที่มีมนุษย์มีเหมือนกัน คือเชื่อหน่อในจิต/ใจที่มีแนวโน้มทางศีลธรรมตามธรรมชาติอยู่ก่อน แต่แนวโน้มทางศีลธรรมนั้น ไม่อาจเกิดขึ้นหรือเป็นจริงได้ ถ้าไม่ผ่านกระบวนการทางสังคมหรือครอบครัวยุค มนุษย์มิได้กลมกลืนกับ *เทียน* ตั้งแต่เกิด แต่มนุษย์จะต้องสร้างความกลมกลืนกับ *เทียน* ผ่านการพัฒนาและขัดเกลาเชื่อหน่อทางศีลธรรมในจิต/ใจด้วย นอกจากนี้ *เมิ่งจื่อ* ได้พัฒนาจักรวาลจริยธรรมจากฐานเรื่อง *เหรินชิ่ง* ดังกล่าว ในเรื่องความแตกต่างระหว่าง *อี่* ที่มาจากภายในและภายนอกจิต/ใจ ความสัมพันธ์ระหว่างจิต/ใจกับ *ชี่* และการขยาย *เหริน* ทั้งนี้ใน *เมิ่งจื่อ* จักรวาลจริยธรรมของสำนักขงจื๊อได้พัฒนาเป็นระบบที่สมบูรณ์

A study of the relationship between cosmology and ethics in the *Analects* has been overlooked for a long time because there are understandings that cosmological issue is not discussed in the *Analects*. This dissertation proposes that the correlation between the way of cosmos or nature and morality already appears in the *Analects*. A philosophical construction of various discussions in the *Analects* on heaven (*tian*), time, and dynamics of change points to an ethico-aesthetic correlation between human existence and the cosmos. Confucius's ethics is "Cosmo-ethics" which considers that the good life of the individual and the social would reflect a harmonization with nature or cosmos, and the way of nature is the "source" of that morality. Major concepts in Confucian ethics, namely, humanness (*ren*), propriety (*li*) and righteousness (*yi*) can be conceptualized and understood from this Cosmo-ethics perspective. However, Confucius's Cosmo-ethics is not developed into a systematic whole as Confucius does not explicate how the way of heaven is known and the relationship between morality and human nature is not explored. Moreover, Confucius limits the knowledge of the way of heaven only to the sage and the *junzi*.

In the *Mencius* the conception of human nature (*renxing*) reflects a development of the idea that the way of nature correlates with morality. Like Confucius, Mencius considers heaven as the source of morality, but he extends the role of heaven as the source of morality in the sense that heaven regulates morality through human nature. In this way, understanding human nature is both an understanding of morality and the reality of heaven. This dissertation argues that human nature, according to Mencius, is both a biological and a cultural achievement concept. All human beings have the sprouts of virtue which naturally are moral predispositions in their heart-mind, but the development and achievement of these sprouts also depend on the social process or relationships within the family. Human beings are not innately endowed with heaven, but develop through moral cultivation of the sprouts of virtue in heart-mind. Moreover, Mencius develops Cosmo-ethics from his view of human nature, namely, the differences between righteousness from inner and outer heart-mind, the relationship of heart-mind and vital force (*qi*), and the extension of humanness. Thus, we can argue that the Confucian Cosmo-ethics is developed into a systematic whole in the *Mencius*.